

Kaanelugu | Age, päikesekiir ja maailm

Priimabaleriin **Age Oks** (49) pidi karjääri jooksul iga päev tõestama, et kuulub parimate sekka. Kui ta kaks aastat tagasi tööta jäi, oli tal keeruline seda uskuda.

Kas suudad end hetkeks panna järgmisesse olukorda?

Oled kümneaastane ning elad väikeses talus Kilingi-Nõmme lähistel. Ajalehes ilmub kuulutus, et Tallinna balletikool võtab vastu uusi õpilasi. Sinu ema, kes on terve elu unistanud baleriiniks saamisest, ei mõtle kaua. Ta saadab sind koos isaga pealinna katsetele ja ehkki sa pole ideaalsete eeldustega, võetakse sind vastu. Sellega lõpeb su elu pere rüpes, uueks elukohaks saab internaat ja perekonnaks teised väikesed tüdrukud. Koju pääsed vaid korra kuus ja koolivaheaegadel. Meeletu töö ja tahtejõuga saab sinust priimabaleriin ning sa töötad end täielikku tippu – Inglise Rahvusliku Balleti esisolistiks.

Sinust saab printsess Diana lemmiktantsija. Su nimi koos tantsu-partneri omaga ilmub paljude maailma balletiteatrite afiššidel. “Age Oks ja Toomas Edur”. Kogu Eesti hoiab hinge kinni, et see muinasjutuline edu kestaks aastaid. Ja kestabki. Kuni karjääri ilusa ja loomuliku lõpuni.

Siin võikski see lugu saada punkti. Ent Age Oksa ja Toomas Eduri edulugu jätkus Rahvusooperis Estonia. Edur vedas rahvusballetti ja Age oli tema assistent ja baleriinide repetiitor.

Kuni ühel päeval, 8. juunil 2017. aastal sai Age teada, et rahvusballett ei vaja enam tema teeneid. See tähendas sisuliselt päevapealt tööta jäämist.

Age polnud selleks valmis. Jah, kõik baleriinid peavad olema valmis, et ühel hetkel nende karjäär lõpeb. Siis hakatakse tihti kas balletipedagoogiks, repetiitoriks, administraatoriks või õpitakse täiesti uus amet. Selleks, et kaotad ka selle uue ameti, polnud Age Oks end ette valmistanud. Olukorra tegi raskemaks see, et aasta varem oli lõppenud Age pikk, 26 aastat kestnud abielu tütar **Elizabethi** (9) isa **Toomas Eduriga**.

Mida teha, kui oled kaotanud oma elus kõige olulisemad pidepunktid? Kellele toetuda? Mis edasi saab?

Keeruline aeg

Age Oks, kohevasse halli salli mähitud, sammub Toompealt alla ja lonkab silmanähtavalt. Ta käis tütrega sügisesel koolivaheajal

Kreetal ning takerdus lainetesse nii, et väljus merest varbaluumurruga. Ent Age on muretu. Varvas paraneb varem või hiljem – täpselt nii, nagu paranes ta ise pärast lahkuminekut ja töökaotust. Paranemise all mõtleb Age, et kui alguses tundus hakkamasaamine tõelise väljakutsena, siis nüüd suudab ta sellest juba rääkida ja selles isegi midagi head leida.

“Igas halvas asjas on siiski midagi head, see selgub hiljem, kohe ei saa aru, sa oled kinni oma olekus. Ebameeldivad asjad tuleb lihtsalt üle elada,” lausub Age muretult.

Aga mida siis üldse sellises olukorras on teha priimabaleriinil, kes on ühtlasi ka Briti Impeeriumi Ordu komandör ja Valgetähe 3. klassi teenetemärgi omanik? Läheb töötukassasse?

“Jah, olin töötukassas arvel,” tunnistab Age ja naerab. Imestus oli tookord seal vastastikune – ametnikud polnud kunagi varem pidanud pakkuma tööd endisele Inglise Rahvusliku Balleti priimabaleriinile. Age ise oli seevastu elus esimest korda töotsija, sest varem olid kõik tööd ise tema juurde tulnud.

Piisavalt hea?

Age edulugu algas 1989. aastal, kui ta pärast balletikooli edukat lõpetamist võeti vastu Moskva Suure Teatri balletikooli. Aasta hiljem viis Tiiu Randviir nad Toomas Eduriga USAsse, kus toimus üle nelja aasta rahvusvaheline balletikonkurss, ja nad võitsid parima paari auhinna. Sellest hetkest on Age elu kulgenud avalikkuse silme all ühtlasel kõrgel lainel. Väliselt on see alati olnud helge ja särav, sest balletis ei ole valu väljanäitamine hea toon.

Tegelikult, ütleb Age, on kogu ilusa taga olnud pidev võitlus iseenda, kahtluste ja traumadega. “Minu teekond sai alguse teadmisesest, et tippu jõudmiseks tuleb olla parim. Kui mind võeti vastu balletikooli, olin keskpäraste eeldustega laps ja pääsesin kooli pigem viimaste hulgas. Ma polnud alustades midagi väga silmapaistvat ega füüsiliselt üliandekas. Olin küllaltki keskpäraste eeldustega. Sellepärast tuli rohkem pingutada.”

Balletikoolis sai tema suureks innustajaks klassiõde Dagmar Rang-Saal, tulevane Vanemuise solist ja tantsuõpetaja. Kahest väikesest tüdrukust said eluks ajaks parimad sõbrannad, neid sidus kokku fanatism – nende unistuseks oli lõpetada balletikool ja saada priimabaleriiniks. Mõlema üheks suurimaks eeskujuks oli Kaie Kõrb, kes oli just balletikooli lõpetanud ja Eestis tõusev täht.

“Dagmar oli väga andekas ja väga musikaalne, tema jäi alati esimesena silma,” räägib Age, keda innustas sõbranna headus rohkem pingutama. “Balletis tuleb väike rivaliteet ainult kasuks. Minul nähtavasti aitaski areneda rahulolematuse iseendaga, tahtmise olla parim. Ka hiljem tantsijana tundus mulle alati, et ma pole piisavalt hea, sae ja täiuslik. Tänu sellele andsin endast rohkem, kui vahel ka vaja oli – sealt tuli ületootamine, valu. Mul polnud seda võimalust, et toetuda ideaalsele füüsilisele.” Samas pole see balletimaailmas sugugi ebatavaline, et kõige ideaalsemate kehaliste eeldustega ei jõutagi tippu.

Miks?

“Tihti jääb puudu kas tahtejõust, koordineerimisest, musikaalsusest või kindlast sihist. Neid komponente peab olema palju, et olla eriline tantsija. Aga kõige tähtsam on siiski see, et tuleb armastada balletikunsti ja tahta selle nimel vaeva näha.”

Age mäletab, et nad pidid oma paremust ja sobivust tõestama ka balletidirektorile.

“Olen töötanud kuue-seitsme direktori all, kõigil oma stiil, väärtused ja nägemus balletist. Kui saabub uus direktor, algab iga tantsija jaoks uus etapp, mis paneb pinge peale – äkki talle ei meeldi minu stiil? Palju oleneb juhi maitsest ja mida ta artisti puhul väärtustab: kes paneb rõhku väljanägemisele, kes stiilile, tehnikale, väljendusrikkusele. See kõik mõjutab, sest mõni tantsija jääb varju lihtsalt sellepärast, et ta pole direktori maitse. Kunstis on palju subjektiivsust, kerge on kaotada soosingut.”

Agel ja Toomas Eduril tuli korduvalt oma positsiooni eest võidelda. “Oli hetki, kui tuli uus juht ja me polnud enam lemmikud, kuid iga kord oskasime tõestada, et meid saab alati usaldada kvaliteedis ja erilises partnerluses. Jah, ei olnud lihtsad ajad. Pinge tuleviku ees ei olnud just ebatavaline.”

Äriplaan tagataskus

Pinge tuleviku pärast oli ka siis, kui Age kaks aastat tagasi töötukassa uksest sisse astus ja järjekorranumbri võttis.

“Olin nende jaoks paras pähkel,” naerab Age, sest erialast tööd neil talle pakkuda polnud. Eestis oleks Agele võimalikke töökohti vaid kolm: Estonia, Vanemuine ja balletikool. Korra käis Agel peast läbi mõtte, et läheks kuhugi kooli ja õpiks täiesti uue ameti. Samuti võinuks lahkuda välismaale, kuid see polnud siiski reaalne, sest tütar hakkas just esimesse klassi minema.

“Valik oli, kas alustan ettevõtlusega või vahetan ametit. Pean ütleva, et ma siiski ei tundnud otsest kirge millegi muu kui vaid oma valdkonna vastu. Teadsin, et tahan töötada balleti erialal.”

Age proovis mitte meelt heita ning kasutas aega usinalt enda täiendamiseks. Ajatäiteks tegi läbi arvutikoolituse ja koostas äriplaani. Ja kaalus tõsiselt oma ettevõttega alustamist. “Paljud tuttavad soovitasid, et ma teeks omanimelise stuudio või kooli, kuid selleks ei olnud mul siis valmidust. Kui oma asja teed, siis see tähendab ööpäevaringset vastutust ja tööd. Tegin siiski äriplaani valmis, see on mul tagataskus olemas.”

Uus algus

Mullu kevadel võttis Agega ühendust Tallinna balletikooli direktress Kaie Kõrb. “See telefonikõne oli uus avanenud aken,” ütleb Age. Kõrb pakkus talle tüdrukute klassi. Age oli selleks ajaks olnud aasta tööta ning valmis taas ametisse asuma.

“Mul oli tekkinud juba väike pinge, et mida ma siis ette võtan lõpuks. Ja kui Kaie ettepaneku tegi, siis loomulikult oli mul ülihea meel! See oli nii ootamatu.”

Mullu 1. septembril seisiski Age kaheksanda klassi tüdrukute ees.

“Tundsin ärevust, see oli minu jaoks uue etapi algus. Ehkki ma ei puutunud lastega kokku esimest korda, siis üks asi on neid aegajalt õpetada, teine asi olla erialapedagoog, kellest sõltub nende saatus. Aga teadsin, et tuleb suhtuda rahulikult, minna samm sammu haaval. See on pikaajaline protsess ja teistsugune vastutus kui olla repetiitor.”

Kes arvab, et iga priimabaleriin sobib ka õpetajaks, eksib. Täpselt nagu iga õpetaja ei pea olema priimabaleriin. Age tänab saatust, et tegi 2006. aastal Inglismaal kuninglikus balletikoolis läbi professionaalsete tantsijate õpetaja kursuse. Ja õnneks on ta endine õpetaja Tiiu Randviir siiani koolis – temalt saab alati nõu küsida.

“See on omamoodi raske töö, vahel tundub, et piinan õpilasi ja nõuan nendelt liiga kiiret tulemust. Ma loodan, et nad mõistavad mind. Täna ma just julgustasin neid, et nad saaksid aru, et kõik päevad pole vennad – tähtis on mitte alla anda, töö peab olema järjepidev. Tahe peab säilima. Tihti juhtub, et kui on halvem päev, laskume mugavustsooni, aga seda ei tohi! Enesedistsipliin viib edasi, ei tohi kaotada eesmärki. Õpetajale pakub kõige rohkem rahulolu see, kui ta näeb tulemusi ja seda, et laps ise tahab tantsides paremaks saada.”

Mis uues ametis võlub?

“Kui keegi teeb midagi ilusti ja hingega. See võib olla kas või pisiasi. Mind võlub ka õpilase töökus. Lähenen neile mõneti nagu iseendale, kõige olulisemad pole füüsilised eeldused, vaid tahtejõud ja töökus. Kui tunned end mugavalt, siis ei hakka ju pingutama.”

Age ei ole lastele endast rääkinud. Aga võib-olla peaks? Ehk see innustaks lapsi, kui ta räägiks, et oli samuti kord väga tavaline tüdruk, kel polnud eeldusi tippu jõudmiseks. Et edu taga oli suur pingutus ja töökus.

Age naeratab. Jah, see võiks lapsi innustada küll. Teda ju innustasid need, kes olid temast paremad. Ta tahtis nende moodi olla. Kui Age olid silme ees priimabaleriinid Kaie Kõrb ja Tiiu Randviir, siis praegu Eesti rahvusballetis puudub üks kindel eesti nimega priimabaleriin.

“Ma väga loodan, et lähiajal meie koolist ikka sirgub see keegi, on lootust!”

Tänavu sügisel sai Age ühe klassi veel juurde, kokku õpib tema käe all 24 tüdrukut vanuses 14–16 aastat.

“Enamik on hästi tublid tüdrukud, teekond on meil raske, kuid imeline. See on väga eriline elukutse. Mul on vedanud, see on teinud minu elu eriliselt rikkaks.”

Üksikema elu

Age elab Tallinna vanalinnas, mitte kaugel balletikoolist. Pärast abielu lõppemist õppis Age üksi elama ja tüdruku kasvatama. Kui varem sai abikaasaga nõu pidada, siis ühtäkki pidi ta kõike oma äranägemist mööda tegema.

“Kuigi iseseisvus on mulle meeldima hakanud, on vahel keeruline,” tunnistab ta. “Üheksa-aastane paneb mind endalt küsima, kas ma lapsevanemana teen ikka kõike õigesti, kas ma olen ikka hea eeskuju, kas ma oskan õiget nõu anda.”

Praegu pole näha, et Elizabeth tahaks ema varvaskingade jälgedes käia. Tütrelle meeldib esineda ning ta käib Hanna-Liina Võsa muusikalikoolis, kus on laiem valik ande arendamiseks.

“Balleti puhul oleks ilmne, et talle pannakse peale pinge olla ema ja isa sarnane. See poleks hea,” leiab Age, kelle peres on sama olukord juba olnud. Temast 13 aastat noorem õde läks samuti

balletikooli ja kohe tekkis ootus: kas tuleb teine Age Oks? Aga tuli ootamatu trauma ja õde jättis kooli pooleli.

Uuesti abielluda ei ole Agel mõttes, ehkki tal on sõber, kellele toetuda.

“Aga kõik võib muutuda. Elu on täis üllatusi, nii häid kui ka halbu,” sillerdab Age. Ta räägib, et tema jaoks oli üksijäämine täiesti uus kogemus. Alates internaadist polnud ta kunagi saanud olla üks. “See oli võõras tunne, sest elu oli olnud nii kiire. Enne last oli kiire ja pärast lapse sündi samuti, kogu aeg oli tempo peal. Ja siis olin korruga üks. Alguses tundsin masendust. Kõige keerulisem oli siis, kui laps hakkas käima isa juures. Kodu oli tühi, hinges täielik tühjusetunne. Üks osa minust oli puudu. Samas andsin endale aru, et tal on isa juures hea olla ja ta on seal hästi hoitud. Nüüd olen õppinud sellega harjuma ja juba oskan üksi olemist nautida.”

Juubel tulekul

Kevadel saab Age 50, kuid Age on seda tüüpi naine, kellel pole bioloogilise vanusega mingit pistmist. Kaalu poolest võiks ta kas või kohe tantsima minna! Tippaegadel kaalus ta 165 sentimeetri juures 45 kilo.

“Kuigi ma ei tunne, et olen juba selles vanuses, olen avastanud, kui kohutavalt kiiresti päevad lähevad,” itsitab Age, sest see on ainus, mis lähenevale juubelile mõeldes mõttesse tuleb. “Aeg tõesti lendab! See vist ongi veidi keskeakriisi jutt, aga ma tõesti püüan elada tänases päevas. Ma olen terve elu olnud pabistaja ja muretseja, alati muretsen ette, kuid nüüd olen üritanud usaldada elu. Vähem muretseda! ütlen endale.”

Age pole kümme aastat enam laval tantsinud ega usu, et seda kunagi avalikkuse ees veel teeb. Enesekriitilisus on tas hästi arenenud. Aga kui keegi pakuks hea idee või originaalse mõtte, siis kaaluks ta siiski lavale minekut. Samas on tal hea meel, et üha rohkem täiskasvanud naisi käib balletitrennis. “See on ideaalne võimalus vabastada hinge läbi tantsu. See on keha ja vaimu koordinatsioon, maandab stressi, midagi hingele.”

Age mässib salli endale tugevamalt ümber. Ta läheb koju, sest Elizabeth juba ootab. Kui ta peaks sõnastama, mis aitas tal seda keerulist aega üle elada, siis kiire vastus on kohe olemas: “Elizabeth! Tema on mu päikesekiir, kes mind elus hoidis ja hoiab. Ja õde aitas, vend perega, veel paar lähedast sõpra. Kui nüüd tagasi vaatan, siis see aasta oli vajalik, sest sain lapsega koos olla ja talle pühenduda. Samas sain kogeda elu väljaspool tantsu, terve

elu olin ju olnud tantsumailmas. Mu tutvusringkond on nüüd tunduvat mitmekesisem. Olen tasakaalu tagasi saanud.”

- PISITEKST -

- Koju saad vaid korra kuus ja koolivaheaegadel.
- Mida teeb endine priimabaleriin, kes kaotab töö? Läheb töötukassasse?
- „Olin küllaltki keskpärane. Sellepärast tuli rohkem pingutada.”
- „Elizabeth! Tema on mu päikesekiir, kes mind elus hoidis ja hoiab.”